

DAENS, Adolf, priester en volksvertegenwoordiger (Aalst 18 december 1839 - Aalst 14 juni 1907). Zijn vader was leidekker en winkelier. Had een oudere broeder, Augustinus, die vóór hem priester

werd. Een jongere broer heette Pieter (z. aldaar). Adolf Daens kreeg zijn opleiding aan het Jezuïeten-college te Aalst, waar hij primus perpetuus was. In 1858 trad hij toe tot de Jezuïetenorde. Deze orde verliet hij tweemaal, in 1871 was het definitief. Dat gebeurde met toestemming van zijn overheid. Als reden werd zijn gezondheidstoestand opgegeven, maar het is gebleken dat zijn zelfstandig karakter en ook zijn Vlaams-sociale opvattingen aanleiding gaven tot moeilijkheden.

In 1873 werd hij in het Bisdom Gent tot priester gewijd. Hij was achtereenvolgens kapelaan te St.-Niklaas (1876) en te Kruishoutem (1878). Eveneens in 1873 werd hij leraar aan het bisschoppelijk college te Oudenaarde; van 1879 tot 1888 was hij werkzaam aan het College van Dendermonde. Een plaats als onderpastoor wees hij af,

omdat hij meer voelde voor het onderwijs. Het bisdom liet hem toen zonder functie, maar hij werd een veelgevraagd predikant. Van 1894 tot 1898 was hij volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Aalst en van 1902 tot 1906 voor het arrondissement Brussel.

Daens werkte mee aan de weekbladen van zijn broer Pieter, die vooral de sociale leer van Rerum Novarum verdedigde. Toen in 1893 de Christene Volkspartij werd opgericht door Pieter Daens en een groep uit de streek van Ninove, de Roelanders, stelde Adolf Daens op hun verzoek het programma van de nieuwe partij op, dat gericht was op praktische sociale doeleinden, zoals beperking van de arbeidsduur, toekenning van pensioen, verplicht onderwijs, gelijkheid van de talen. Aangezien de conservatieve partij geen overeenkomst met deze groep wenste, besloot men dat de Christene Volkspartij een afzonderlijke lijst zou indienen bij de verkiezingen van 18 oktober 1894. In andere arrondissementen werd voor de christendemocraten op de lijst van de conservatieve katholieke partij een plaats ingeruimd. In het Aalsterse bleek dat onmogelijk door het verzet van Woeste, die nationaal voorzitter was van de partij en meteen gekozen voor het arrondissement Aalst. Daens stelde zich voor de eerste maal kandidaat voor de Christene Volkspartij. Door omstandigheden, die o.m. te wijten waren aan knoeierij in de kiesbureaus, werd alleen de kandidaat van de conservatieve partij gekozen. De zaak kwam in de Kamer en deze gelastte afzonderlijke nieuwe verkiezingen voor het arrondissement Aalst, die plaatsvonden op 9 december 1894. Op aandringen van koning Leopold II keurde de bisschop van Gent het optreden van priester Daens af en werd hem verboden nog in het openbaar mis te lezen. Toch werd hij gekozen, maar hij werd in 1895 naar Rome geroepen, waar zijn leerstellingen en zijn houding aan een scherp onderzoek werden onderworpen. Er volgde geen veroordeling, maar wel werd hem de raad gegeven zich aan de richtlijnen van zijn bisschop te onderwerpen. Adolf Daens zette niettemin zijn actie voort. Hij nam ook deel aan de gemeenteraadsverkiezingen te Aalst en verscheen op een gemeenschappelijke lijst samen met liberalen en socialisten om de homogeniteit van het stadsbestuur, dat in handen was van de conservatieve partij, te breken. Deze poging mislukte evenwel en de actie van Daens werd door de bisschop openlijk afgekeurd.

In 1898 verzocht de bisschop, Mgr. Stillemans, Ad. Daens zich uit de politiek terug te trekken. Nadat priester Daens dat had aanvaard onder voorwaarde dat hem een eervolle kerkelijke functie zou worden aangeboden, bleek deze oplossing in het bisdom Gent en ook in het bisdom Mechelen onmogelijk, wegens verzet van de conservatieven. Dus besloot priester Daens, mede op verzoek van zijn volgelingen, zijn politieke actie voort te zetten. Daarop werd Adolf Daens in zijn priesterfunctie gesuspendeerd en later werd hem bevolen het priesterkleed af te leggen, waaraan hij zich echter niet onderwierp (1899). Hierover was een briefwisseling ontstaan tussen Adolf Daens en Mgr. Stillemans, die later werd gepubliceerd. Om de plaats in te ruimen voor Aloys de Backer uit Denderhoutem in het arrondissement Aalst, stelde Daens zijn kandidatuur in het arrondissement Brussel.

Hij vertegenwoordigde dit arrondissement van 1902 tot '06. In dat laatste jaar werd hij niet gekozen en zo bleef hij zonder middelen van bestaan. In januari 1907 werd hij ziek. Na onderhandelingen kwam er een verzoening tot stand met de bisschop, waarbij hij weliswaar zijn ongehoorzaamheid betreurde, doch geen afkeuring aanvaardde van de beginselen waarvoor hij had gestreden. Omdat daarover tegenstrijdige berichten werden verbreid, sloot de Christene Volkspartij, onder voorzitterschap van Hector Plancquaert, hem uit haar rijen.

De betekenis van zijn optreden ligt in het feit dat hij gepoogd heeft de christelijk-sociale en Vlaamse opvattingen in een afzonderlijke partij ingang te doen vinden. Herhaaldelijk toonde hij zich bereid tot een overeenkomst met de katholieke partij, maar die lukte hem niet. Zo was zijn afzonderlijk optreden in zijn eigen ogen noodgedwongen door de afwijzende houding van de rechterzijde.

Hij verdedigde in de Kamer o.m. een pensioenstelsel, vermindering van de arbeidsduur en deed dit samen met zijn broer Pieter, die sedert het overlijden van A. de Backer in 1904 in de Kamer zetelde als volksvertegenwoordiger van Aalst. Samen met zijn broer diende hij in 1905 een wetsvoorstel in ter vernederlandsing van de Gentse universiteit. De debatten in de Kamer waaraan hij deelnam, waren vinnig en scherp.

Met La Justice Sociale, groep van christen-democraten uit het Brusselse, waaronder o.m. Renkin en Carton de Wiart, was van meetaf samenwerking ontstaan, die echter tot een einde kwam, toen aan hen een plaats op de lijst van de conservatieven werd toegekend. Sindsdien was het meningsverschil tussen de christen-democraten toegespitst op de vraag, of men in een afzonderlijke partij dan wel in de rijen van de conservatieve katholieken moest optreden, wat herhaaldelijk door het Vaticaan en de Belgische bisschoppen werd bevolen. Over het programma zelf bestond vrijwel geen meningsverschil.

Niet alleen in het arrondissement Aalst, doch in vrijwel alle Vlaamse arrondissementen slaagde priester Daens erin het volk in beweging te brengen. Hij had trouwens ook contacten met Waalse gewesten en met een groep in Nederland. Zijn optreden werd bovendien gekenmerkt door een streven naar samenwerking met de niet-confessionele partijen, vooral met de socialisten. Aan deze laatsten hield hij voor, dat zij onmogelijk een meerderheid konden verwerven, indien hun actie anti-godsdienstig bleef. Zo was hij een voorloper van de verruiming, zoals zij thans door velen wordt gewenst.

Hij was de vertegenwoordiger van een vooruitstrevend christendom, waarvan de ontplooiing op dat ogenblik door de bestaande structuren werd geremd. Onnodig te zeggen dat hij tot het einde gehecht bleef aan de Katholieke Kerk en dat op zijn persoonlijk gedrag nooit iets aan te merken viel.

Zijn invloed bleef ook na zijn dood, niet alleen door de verdere actie van de Christene Volkspartij, die tot de Wereldoorlog zou ageren, maar ook bij de christen-democraten, die geleidelijk hun plaats in de evoluerende katholieke partij innamen, evenals in de socialistische partij en later ook bij het Vlaams-nationalisme.

In 1957 werd te Aalst een Priester-Daenscomité opgericht en in hetzelfde jaar werd zijn standbeeld in die stad ingehuldigd. Jaarlijks wordt daar nu een herdenkingsplechtigheid gehouden.

LITERATUUR: zie onder Daensisme.

LUC DELAFORTIE